TEISINGUMO TEISMO (septintoji kolegija) SPRENDIMAS

2025 m. kovo 6 d.*

„Valstybės įsipareigojimų neįvykdymas – SESV 260 straipsnio 2 dalis – Atliekų apdorojimas – Direktyva 2008/98/EB – Akmens užpildas, šalinamas Biljane Donje (Kroatija) sąvartyne – 5 straipsnio 1 dalis – „Šalutinių produktų“ sąvoka – 13 straipsnis – Valstybių narių pareiga garantuoti žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugą – 15 straipsnio 1 dalis – Pareiga apdoroti atliekas, tenkanti jų turėtojui ar kitiems įgaliotiems asmenims – Teisingumo Teismo sprendimas, kuriuo konstatuojamas įsipareigojimų neįvykdymas – Neįvykdymas – Finansinės sankcijos – Vienkartinė suma – Periodinė bauda“

Byloje C-315/23

dėl 2023 m. gegužės 23 d. pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį pareikšto ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo

Europos Komisija, atstovaujama M. Escobar Gómez, M. Mataija ir P. Ondrůšek,

ieškovė,

prieš

Kroatijos Respubliką, atstovaujamą G. Vidović Mesarek,

atsakovę,

TEISINGUMO TEISMAS (septintoji kolegija),

kurį sudaro septintosios kolegijos pirmininko pareigas einantis pirmosios kolegijos pirmininkas F. Biltgen (pranešėjas), penktosios kolegijos pirmininkė M. L. Arastey Sahún ir teisėjas J. Passer,

generalinis advokatas P. Pikamäe,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

* Proceso kalba: kroatų.

Sprendimą

1 Ieškiniu Europos Komisija Teisingumo Teismo prašo:

– konstatuoti, kad, nesiėmusi priemonių 2019 m. gegužės 2 d. Sprendimui *Komisija / Kroatija (Biljane Donje sąvartynas)* (C-250/18, EU:C:2019:343, toliau – Sprendimas *Komisija / Kroatija*) įvykdyti, Kroatijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal SESV 260 straipsnio 1 dalį;

– priteisti iš Kroatijos Respublikos pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį sumokėti Komisijai vienkartinę sumą, lygią 840 EUR už dieną sumai, padaugintai iš dienų, praėjusių nuo sprendimo, kuriuo konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas, paskelbimo dienos iki tos dienos, kai ši valstybė narė įvykdė šį sprendimą, arba, to nepadarius, iki Teisingumo Teismo sprendimo šioje byloje paskelbimo dienos, skaičiaus, nustatant minimalią vienkartinę 392 000 EUR sumą;

– priteisti iš Kroatijos Respublikos sumokėti Komisijai 7 560 EUR periodinę baudą už kiekvieną dieną, kurią vėluojama įvykdyti sprendimą, kuriuo konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas, skaičiuojant nuo sprendimo šioje byloje paskelbimo dienos iki visiško Sprendimo *Komisija / Kroatija* įvykdymo dienos, ir

– priteisti iš Kroatijos Respublikos bylinėjimosi išlaidas.

Teisinis pagrindas

Direktyva 2008/98/EB

2 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas (OL L 312, 2008, p. 3) 1 straipsnyje „Dalykas ir taikymo sritis“ nustatyta:

„Šia direktyva nustatomos priemonės, skirtos apsaugoti aplinką ir žmonių sveikatą užkertant kelią atliekų susidarymo ir tvarkymo žalingam poveikiui ar sumažinant jį ir sumažinant išteklių naudojimo bendrą poveikį bei padidinant tokio naudojimo veiksmingumą.“

3 Šios direktyvos 3 straipsnio 1 punkte „atliekos“ apibrėžtos kaip medžiaga ar objektas, kurio turėtojas atsikrato, ketina ar privalo atsikratyti.“

4 Tos direktyvos 5 straipsnio „Šalutiniai produktai“ 1 dalyje numatyta:

„Medžiaga ar objektas, gaunamas gamybos procese, kurio pirminis tikslas nėra šios medžiagos ar šio objekto gamyba, gali būti laikomas ne atliekomis, kaip nurodyta 3 straipsnio 1 punkte, o šalutiniu produktu, tik jeigu įvykdomos šios sąlygos:

a) tolesnis medžiagos ar objekto naudojimas yra aiškus;

b) medžiaga ar objektas gali būti panaudoti tiesiogiai be jokio tolesnio apdirbimo, išskyrus įprastą pramoninę praktiką;

c) medžiagos ar objekto gamyba yra sudėtinė gamybos proceso dalis; ir

d) tolesnis naudojimas yra teisėtas, t. y. medžiaga ar objektas atitinka visus atitinkamus produkto, aplinkos ir sveikatos apsaugos reikalavimus konkretaus naudojimo atveju ir nebus padarytas bendras neigiamas poveikis aplinkai ar žmonių sveikatai.“

5 Tos pačios direktyvos 13 straipsnyje „Žmonių sveikatos ir aplinkos apsauga“ numatyta:

„Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad atliekų tvarkymas būtų atliekamas nesukeliant pavojaus žmonių sveikatai ir nepakenkiant aplinkai, visų pirma:

a) nesukeliant pavojaus vandeniui, orui, dirvožemiui, augalams ar gyvūnams;

b) nekeliant nepatogumų dėl triukšmo ar kvapų; ir

c) nedarant neigiamo poveikio kraštovaizdžiui ar ypatingai svarbioms vietovėms.“

6 Direktyvos 2008/98 15 straipsnio „Atsakomybė už atliekų tvarkymą“ 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad pirminis atliekų gamintojas ar kitas turėtojas pats atliktų atliekų apdorojimą arba patikėtų apdorojimo atlikimą prekiautojui, įstaigai ar įmonei, kuri atlieka atliekų apdorojimo operacijas, arba organizavimą privačiam arba valstybiniam atliekų surinkėjui, pagal 4 ir 13 straipsnius.“

2023 m. komunikatas

7 Komisijos komunikato 2023/C 2/01 „Finansinės sankcijos, taikomos vykdant pažeidimo nagrinėjimo procedūras“ (OL C 2, 2023, p. 1, toliau – 2023 m. komunikatas) 3 ir 4 punktai atitinkamai skirti „periodinei baudai“ ir „vienkartinei sumai“.

8 Šio komunikato 3.2 punktas „Sunkumo koeficiento taikymas (nuo 1 iki 20)“ suformuluotas taip:

„Pažeidimas, susijęs su tuo, kad valstybė narė nesilaiko Teismo sprendimo <…> visada laikomas sunkiu. Siekdama baudos dydžiu atsižvelgti į konkrečias bylos aplinkybes, Komisija pažeidimo sunkumo koeficientą nustato remdamasi dviem parametrais: pažeistų arba neperkeltų Sąjungos taisyklių svarba ir pažeidimo poveikiu bendriesiems ir konkretiems interesams.

<…> pažeidimo sunkumas nustatomas taikant Komisijos nustatytą koeficientą skalėje nuo mažiausiai 1 iki daugiausiai 20.“

9 Minėto komunikato 3.3 punkte „Trukmės koeficiento taikymas“ nurodyta:

„<…>

Trukmės koeficientas išreiškiamas daugikliu skalėje nuo 1 iki 3. Jis apskaičiuojamas taikant mėnesinį 0,10 dydį nuo pirmojo sprendimo priėmimo dienos <…>

<…>“

10 To paties komunikato 3.4 punkte „Valstybės narės mokumas“ numatyta:

„<…>

Sankcijų, kurios turi būti taikomos kaip atgrasymo priemonės, dydis skirsis priklausomai nuo valstybių narių mokumo. Šį atgrasomąjį poveikį atspindi koeficientas n. Jis apibrėžiamas kaip atitinkamos valstybės narės bendrojo vidaus produkto (BVP) <…> ir valstybių narių BVP vidurkio santykio, padauginto iš dviem lygaus svorinio daugiklio, ir atitinkamos valstybės narės gyventojų skaičiaus ir valstybių narių gyventojų skaičiaus vidurkio santykio, padauginto iš vienam lygaus svorinio daugiklio, svertinis geometrinis vidurkis. Atitinkamos valstybės narės mokumas, palyginti su kitų valstybių narių mokumu, apskaičiuojamas taip:

$$\text{n factor} = \left(\frac{\text{GDP}_\text{n}}{\text{GDP}_\text{avg}}\right)^{2/3} \times \left(\frac{\text{Pop}_\text{n}}{\text{Pop}_\text{avg}}\right)^{1/3}$$

<…>

<…> Komisija nusprendė peržiūrėti koeficiento n apskaičiavimo metodą, kuris dabar daugiausia grindžiamas valstybių narių BVP ir mažesne dalimi – jų gyventojų skaičiumi, t. y. demografiniu kriterijumi, kuriuo sudaromos sąlygos užtikrinti pagrįstą nuokrypį tarp įvairių valstybių narių. Jei apskaičiuojant koeficientą n atsižvelgiama į valstybių narių gyventojų skaičių, jam suteikiant vienos trečiosios svorį, skirtumai tarp valstybių narių n koeficientų, palyginti su skaičiavimu, grindžiamu tik valstybių narių BVP, pagrįstai sumažėja. Juo koeficientui n taip pat suteikiama stabilumo, nes mažai tikėtina, kad gyventojų skaičius kasmet labai skirsis. Valstybės narės BVP, priešingai, gali būti būdingi didesni metiniai svyravimai, ypač ekonomikos krizės laikotarpiais. Be to, kadangi atliekant skaičiavimą valstybės narės BVP vis dar tenka dviejų trečiųjų svoris, jis tebėra pagrindinis veiksnys vertinant jos mokumą.

<…>“

11 2023 m. komunikato 4.2 punkte nustatytas toks vienkartinės sumos apskaičiavimo metodas:

„Vienkartinė suma apskaičiuojama tokiu būdu, kuris iš esmės panašus į periodinės baudos apskaičiavimo metodą, t. y.:

– fiksuoto dydžio sumą dauginant iš sunkumo koeficiento,

– gautą rezultatą dauginant iš koeficiento n,

– gautą rezultatą dauginant iš dienų, kuriomis pažeidimas tęsiasi, skaičiaus <…>

<…>“

12 Šio komunikato 4.2.1 punkte nustatyta:

„Apskaičiuojant vienkartinę sumą, suma už dieną dauginama iš dienų, kuriomis pažeidimas tęsiasi, skaičiaus. Šis dienų skaičius nustatomas taip:

– ieškinių, pareikštų pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį, atveju tai dienų skaičius nuo dienos, einančios po atitinkamoje direktyvoje nustatyto perkėlimo į nacionalinę teisę termino pabaigos, iki pažeidimo nutraukimo dienos, arba, jei pažeidimas nenutraukiamas, iki sprendimo pagal SESV 260 straipsnį paskelbimo dienos.

<…>“

13 Minėto komunikato 4.2.2 punkte nustatyta:

„Apskaičiuodama vienkartinę sumą, Komisija taiko tą patį sunkumo koeficientą ir tą patį fiksuotą koeficientą n, kaip ir apskaičiuodama periodinę baudą <…>

Fiksuoto dydžio suma, taikoma vienkartinės sumos atveju, yra mažesnė nei periodinės baudos atveju. <…>

Fiksuoto dydžio suma, taikytina apskaičiuojant vienkartinę sumą, pateikta [I] priedo 2 punkte.

<…>“

14 2023 m. komunikato I priedo „Nustatant Teismui siūlomas finansines sankcijas naudojami duomenys“ 1 punkte numatyta, kad šio komunikato 3.1 punkte nurodyta periodinės baudos fiksuoto dydžio suma yra 3 000 eurų už dieną, 2 punkte – kad šio komunikato 4.2.2 punkte nurodyta vienkartinės sumos fiksuoto dydžio suma yra 1 000 eurų už dieną, o jo 3 punkte savo ruožtu numatyta, kad Kroatijos Respublikai koeficientas n yra 0,14. Šio I priedo 5 punkte patikslinta, kad Kroatijos Respublikai nustatyta minimali vienkartinė suma yra 392 000 eurai.

Sprendimas Komisija / Kroatija

15 Sprendime *Komisija / Kroatija* Teisingumo Teismas nusprendė, kad:

– Kroatijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 2008/98 5 straipsnio 1 dalį, nes tiksliai nenurodė, kad akmens užpildas, šalinamas Biljane Donje (Kroatija) sąvartyne, yra atlieka, o ne šalutinis produktas, ir kad turi būti tvarkomas kaip atlieka;

– Kroatijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 2008/98 13 straipsnį, nes nesiėmė būtinų priemonių, jog užtikrintų, kad Biljane Donje sąvartyne šalinamos atliekos būtų tvarkomos taip, kad nekeltų pavojaus žmonių sveikatai ir nekenktų aplinkai;

– Kroatijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 2008/98 15 straipsnio 1 dalį, nes nesiėmė būtinų priemonių, jog užtikrintų, kad Biljane Donje sąvartyne šalinamų atliekų turėtojas pats atliktų atliekų apdorojimą arba patikėtų apdorojimo atlikimą prekiautojui, įstaigai ar įmonei, kuri atlieka atliekų apdorojimo operacijas, arba privačiam arba valstybiniam atliekų surinkėjui.

Ikiteisminė procedūra ir procesas Teisingumo Teisme

16 2019 m. gegužės 28 d. raštu Komisija paprašė Kroatijos Respublikos pranešti jai apie priemones, kurių buvo imtasi ar planuojama imtis, kartu su išsamiu tvarkaraščiu, kad būtų įvykdytas Sprendimas *Komisija / Kroatija*.

17 2019 m. spalio 17 d. atsakyme Kroatijos Respublika nurodė, kad akmens užpildas, šalinamas Biljane Donje sąvartyne, buvo skirtas atnaujinti Zadaro (Kroatija) oro uostą ir sutvarkyti atvirąsias kasyklas apleistose boksito kasybos vietose. Ši valstybė narė nurodė tam tikras priemones, kurių reikia imtis šiuo tikslu, tačiau nenurodė numatomų priemonių įgyvendinimo tvarkaraščio.

18 Po 2019 m. lapkričio 5 d., lapkričio 6 d. ir 2021 m. birželio 16 d. įvykusių Komisijos ir Kroatijos valdžios institucijų posėdžių manydama, kad Kroatijos Respublika nesiėmė visų būtinų priemonių Sprendimui *Komisija / Kroatija* įvykdyti, nes Kroatijos valdžios institucijos nepatikslino, kokias konkrečias priemones ketina taikyti, kad įvykdytų šį sprendimą, ir per kokį terminą jos įgyvendins šias priemones, 2021 m. rugsėjo 23 d. Komisija išsiuntė šiai valstybei narei oficialų pranešimą ir paprašė per du mėnesius nuo jo gavimo pateikti savo pastabas.

19 2021 m. lapkričio 23 d. Kroatijos Respublika atsakė į minėtą oficialų pranešimą ir nurodė, kad tebevyksta uolienų šlako, Biljane Donje sąvartyne šalinamos medžiagos, kuri yra akmens užpildo pavidalo (toliau – aptariami šlakai), savybių analizė, siekiant nustatyti jo naudojimo kaip statybinės medžiagos potencialą, ir kad atliekant šią analizę pagal viešojo pirkimo procedūrą buvo atrinktas ekspertas, kuris savo ekspertizės ataskaitą turėjo pateikti ne vėliau kaip 2022 m. kovo 21 d. Ši valstybė narė patikslino, kad Sprendimo *Komisija / Kroatija* įvykdymas priklausys nuo šios ataskaitos išvadų.

20 Kroatijos Respublikos teigimu, jeigu iš šios ekspertizės ataskaitos paaiškėtų, kad aptariami šlakai gali būti naudojami kaip statybinės medžiagos, ji turėtų tris pasirinkimo variantus. Iš esmės, pirma, siekiant įgyvendinti viešojo intereso projektus, akmens užpildai galėtų būti nemokamai perduoti vietos ir regionų valdžios institucijoms, tačiau pirmiausia šios institucijos turėtų būti pakviestos pareikšti susidomėjimą jais. Antra, jei dėl pirmojo pasirinkimo varianto susidomėjimo nebūtų arba jei susidomėjimo visais akmens užpildais nepakaktų, jie galėtų būti parduodami vietos ar regionų valdžios institucijoms arba Kroatijos valstybei nuosavybės teise priklausantiems ar jos įsteigtiems juridiniams asmenims, kad jie, neskelbiant viešojo konkurso, galėtų vykdyti komercinius projektus arba projektus, kurie nėra susiję su viešuoju interesu. Trečia, akmens užpildai galėtų būti parduodami viešojo konkurso būdu. Kroatijos Respublika taip pat pažymėjo, kad aptariami šlakai, prieš juos naudojant statybose, galėtų būti perdirbami, o tam, kiek tai susiję su dviem pirmaisiais pasirinkimo variantais, reikėtų paskelbti naują viešojo pirkimo procedūrą, kurios pabaigos terminas apskundimo atveju galėtų būti pratęstas. Be to, numatoma aptariamų šlakų perdirbimo trukmė priklauso nuo įvairių veiksnių ir net po šio perdirbimo Kroatijos Respublika aptariamus šlakus galėtų pašalinti pagal minėtus tris pasirinkimo variantus, o tai reiškia, kad turės būti laikomasi papildomų procedūros etapų.

21 Tuo atveju, jei iš ekspertizės ataskaitos išvadų būtų matyti, kad sąvartynuose šalinami aptariami šlakai negalėtų būti naudojami kaip statybinės medžiagos, Kroatijos Respublika nurodė, kad laikytųsi 2021 m. liepos 15 d. *zakon o gospodarenju otpadom* (Atliekų tvarkymo įstatymas, *Narodne novine*, *br.* 84/2021, toliau – Atliekų tvarkymo įstatymas). Tokiu atveju Kroatijos valdžios institucijos pasirūpintų, kad aptariami šlakai būtų apdorojami asmens, kuriam išduotas leidimas, arba išvežti už Kroatijos ribų pagal 2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo (OL L 190, 2006, p. 1).

22 Abiem šio sprendimo 20 ir 21 punktuose nurodytais atvejais šios institucijos pirmiausia turėtų surengti viešojo pirkimo procedūrą ir vėliau užtikrinti Biljane Donje sąvartyno rekultivavimą pagal Atliekų tvarkymo įstatymą.

23 Kroatijos Respublika taip pat patikslino, kad iki 2021 m. pabaigos į atliekų tvarkymo planą įtrauks Biljane Donje sąvartyną.

24 Manydama, kad ši valstybė narė nesiėmė būtinų priemonių Sprendimui *Komisija / Kroatija* įvykdyti, 2023 m. gegužės 23 d. Komisija pareiškė šį ieškinį.

25 2024 m. kovo 4 d. Teisingumo Teismo pirmininko sprendimu šios bylos nagrinėjimas buvo sustabdytas, kol bus priimtas sprendimas byloje C-147/23. Paskelbus 2024 m. balandžio 25 d. Sprendimą *Komisija / Lenkija (Pranešėjų direktyva)* (C-147/23, EU:C:2024:346), Teisingumo Teismo pirmininkas tą pačią dieną nurodė atnaujinti šios bylos nagrinėjimą.

Dėl ieškinio

Dėl įsipareigojimų neįvykdymo

Šalių argumentai

26 Komisijos ieškinys grindžiamas trimis pagrindais, susijusiais su, atitinkamai, Direktyvos 2008/98 5 straipsnio 1 dalies, 13 straipsnio ir 15 straipsnio 1 dalies pažeidimu.

27 Pirmajame pagrinde Komisija priekaištauja Kroatijos Respublikai, kad ši nesiėmė priemonių Sprendimui *Komisija / Kroatija* įvykdyti, kad būtų nutrauktas Direktyvos 2008/98 5 straipsnio 1 dalies pažeidimas, nes ši valstybė narė nenurodė, kad Biljane Donje sąvartyne šalinami akmens užpildai yra atliekos.

28 Komisija teigia, kad, nepaisant šio sprendimo paskelbimo, minėtos valstybės narės požiūris į aptariamus šlakus iš esmės išliko toks pats, koks jis buvo prieš paskelbiant šį sprendimą. Iš tiesų iš Kroatijos Respublikos per ikiteisminę procedūrą pateiktų pastabų, nurodytų šio sprendimo 19–23 punktuose, matyti, kad Kroatijos valdžios institucijos tebenagrinėjo, ar šiuos šlakus buvo galima naudoti statybose, o tai rodo, kad jos minėtus šlakus vis dar laikė šalutiniais produktais, kurių tolesnis naudojimas turi būti užtikrintas, o ne atliekomis.

29 Dėl Kroatijos Respublikos per minėtą ikiteisminę procedūrą pateiktų argumentų, susijusių su aptariamų šlakų, kurie šalinami Biljane Donje sąvartyne, galimu panaudojimu ateityje, Komisija pažymi, kad tik ši valstybė narė šiuos šlakus numatė naudoti kaip statybines medžiagas.

30 Be to, tai, kad atsakyme į oficialų pranešimą Kroatijos Respublika tam atvejui, jei paaiškėtų, kad minėti šlakai negali būti naudojami statybose, aprašė papildomas priemones, kurių reikalaujama pagal jos atliekų tvarkymą reglamentuojančius teisės aktus, įskaitant Biljane Donje sąvartyno įtraukimą į atliekų tvarkymo planą, visiškai nepaneigia tai, kad aptariamų šlakų naudojimas statybose nėra aiškus. Iš tiesų teiginys, kad šie šlakai gali būti atliekos, yra tik spekuliacija, kurios nepakanka, kad būtų nutrauktas Sprendime *Komisija / Kroatija* konstatuotas Direktyvos 2008/98 5 straipsnio 1 dalies pažeidimas. Be to, tam nepakanka ir šios valstybės narės pranešimo apie vykdomus tam tikrus parengiamuosius darbus, kaip antai atliekų tvarkymo plano pakeitimus.

31 Tuo remdamasi Komisija daro išvadą, kad Direktyvos 2008/98 5 straipsnio 1 dalies pažeidimo darymas tęsiasi.

32 Antrajame pagrinde Komisija priekaištauja Kroatijos Respublikai, kad ši nesiėmė priemonių Sprendimui *Komisija / Kroatija* įvykdyti, kad būtų nutrauktas tame sprendime Teisingumo Teismo konstatuotas šios direktyvos 13 straipsnio pažeidimas, nes ši valstybė narė nesiėmė būtinų priemonių užtikrinti, kad Biljane Donje sąvartyne šalinamos atliekos būtų tvarkomos nesukeliant pavojaus žmonių sveikatai ir nepakenkiant aplinkai.

33 Komisija teigia, kad neginčijama, jog šios atliekos visada neteisėtai šalinamos į tą pačią vietą ir tokiu pačiu būdu. Iš to matyti, kad Kroatijos Respublika neužtikrino tinkamo Biljane Donje sąvartyne šalinamų atliekų pašalinimo iki datos, į kurią reikia atsižvelgti vertinant įsipareigojimų neįvykdymo tęstinumą, t. y. 2021 m. lapkričio 23 d.

34 Ši institucija priduria, kad atsižvelgiant į priemones, kurių ši valstybė narė ėmėsi po šios datos, negalima daryti išvados, kad buvo imtasi veiksmingų priemonių atliekoms pašalinti pagal Direktyvą 2008/98.

35 Tuo remdamasi Komisija daro išvadą, kad Direktyvos 2008/98 13 straipsnio pažeidimo darymas tęsiasi.

36 Trečiajame pagrinde Komisija priekaištauja Kroatijos Respublikai, kad ši nesiėmė priemonių Sprendimui *Komisija / Kroatija* įvykdyti, kad būtų nutrauktas tame sprendime Teisingumo Teismo konstatuotas Direktyvos 2008/98 15 straipsnio 1 dalies pažeidimas, nes ši valstybė narė nesiėmė būtinų priemonių užtikrinti, kad Biljane Donje sąvartyne šalinamų atliekų turėtojas pats atliktų atliekų apdorojimą arba patikėtų apdorojimo atlikimą prekiautojui, įstaigai ar įmonei, kuri atlieka atliekų apdorojimo operacijas, arba privačiam arba valstybiniam atliekų surinkėjui.

37 Šiuo klausimu Komisija primena, kad pagal jurisprudenciją, susijusią su 1975 m. liepos 15 d. Tarybos direktyvos 75/442/EEB dėl atliekų (OL L 194, 1975, p. 39; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 23), kuri galiojo iki Direktyvos 2008/98 priėmimo, 8 straipsniu, valstybės narės privalo užtikrinti nelegalių sąvartynų sanavimą.

38 Datą, į kurią reikia atsižvelgti vertinant įsipareigojimų neįvykdymo tęstinumą, t. y. 2021 m. lapkričio 23 d., aptariami šlakai visada buvo nepagrįstai šalinami Biljane Donje sąvartyne ir nebuvo apdorojami, nes Kroatijos Respublika nesiėmė būtinų priemonių, kad užtikrintų įsipareigojimų pagal Direktyvos 2008/98 15 straipsnio 1 dalį laikymąsi.

39 Taigi Komisija mano, kad Direktyvos 2008/98 15 straipsnio 1 dalies pažeidimo darymas tęsiasi.

40 Kroatijos Respublika prašo Teisingumo Teismo atmesti ieškinį kaip nepagrįstą.

41 Pirma, dėl pagrindo, grindžiamo Direktyvos 2008/98 5 straipsnio 1 dalies pažeidimu, ši valstybė narė teigia, kad vykstant procesui Teisingumo Teisme byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Komisija / Kroatija*, buvo konstatuota, kad aptariami šlakai yra Kroatijos Respublikai priklausantys mineraliniai ištekliai, todėl nacionalinės valdžios institucijos turėjo laikytis 2018 m. gegužės 25 d. *zakon o upravljanju državnom imovinom* (Valstybės turto administravimo įstatymas) (*Narodne novine, br.* 52/18), o konkrečiai kalbant, šio įstatymo 9 straipsnio. Remdamosi šiuo straipsniu, pagal kurį valstybės turtas valdomas racionaliai ir skaidriai, siekiant tvarios Kroatijos Respublikos plėtros ir, be kita ko, visi veiksmai, susiję su valstybės turtu, atliekami laikantis gero valdymo ir valstybės turto administravimo principų, Kroatijos valdžios institucijos pirmiausia turėjo konstatuoti, kad aptariamų šlakų neįmanoma naudoti statybose kaip naudingiausio ir greičiausio Biljane Donje sąvartyno sanavimo varianto.

42 Tuo pačiu metu Ekonomikos ir tvarios plėtros ministerija (Kroatija), siekdama įvykdyti Sprendimą *Komisija / Kroatija*, pradėjo procedūrą, siekdama įtraukti šį sąvartyną į sanavimo projektų sąrašą pagal Atliekų tvarkymo įstatymą būtent tuo atveju, jei, išsamiai išnagrinėjus aptariamų šlakų savybes, paaiškėtų, kad tolesnis jų naudojimas kaip statybinių medžiagų nėra įmanomas. Tokiu atveju, remiantis Atliekų tvarkymo įstatymu, buvo numatyta užtikrinti saugų aptariamų šlakų tvarkymą.

43 Kroatijos Respublika patikslina, kad, atsižvelgdama į kelių ekspertizių išvadas, kuriose buvo nurodyti apribojimai, susiję su aptariamų šlakų kaip statybinių medžiagų pakartotiniu naudojimu, ir į tai, kad šių šlakų negalima naudoti uždengiant neveikiančias atvirąsias kasyklas, jos valdžios institucijos padarė išvadą, kad buvo išnaudotos visos galimybės naudoti aptariamus šlakus kaip šalutinius produktus, todėl Biljane Donje esantis sąvartynas buvo sanuotas pagal Atliekų tvarkymo įstatymą. Ši valstybė narė teigia, kad ji visgi padarė išvadą, jog Biljane Donje sąvartyne šalinami aptariami šlakai yra atliekos, o ne šalutiniai produktai, ir kad jie turi būti laikomi atliekomis, todėl įvykdė įsipareigojimus pagal Direktyvos 2008/98 5 straipsnio 1 dalį.

44 Antra, dėl pagrindo, grindžiamo šios direktyvos 13 straipsnio pažeidimu, Kroatijos Respublika teigia, kad būtent siekdamos apsaugoti žmonių sveikatą ir aplinką, atsižvelgiant į nagrinėjamų minėtos direktyvos nuostatų tikslą, jos valdžios institucijos ėmėsi veiksmų, kad užtikrintų išankstines sąlygas veiksmingiau sanuoti Biljane Donje esantį sąvartyną, kad būtų užtikrintas aptariamų šlakų pakartotinis naudojimas statybose. Šiuo tikslu reikėjo atlikti kelias ekspertizes, kurių atlikimas, atsižvelgiant į priemones, kuriomis dėl COVID-19 pandemijos Kroatijoje buvo apribotas ir sustabdytas viešasis gyvenimas, buvo atidėtas.

45 Taigi Kroatijos Respublika ginčija Komisijos teiginį, kad ji nesiėmė jokių reikšmingų priemonių Sprendimui *Komisija / Kroatija* įvykdyti. Šios valstybės narės valdžios institucijos nuolat vykdė veiksmus, kad rastų geriausią sprendimą, kaip aptariami šlakai būtų pašalinti taip, kad būtų laikomasi sveikatos ir aplinkos apsaugos reikalavimų. Remdamosi 2018 m. birželio mėn. Kroatijos geologijos instituto ataskaitos dėl Biljane Donje regiono ir jo didžiojo regiono dirvožemio, oro, požeminio vandens ir buitiniuose konteineriuose surinkto lietaus vandens analizės išvadomis, iš kurių matyti, kad situacija yra patenkinama, atsižvelgiant į ištirtus potencialiai toksiškus organinius ir neorganinius parametrus, Kroatijos valdžios institucijos nusprendė atlikti kitas ekspertizes, nurodytas šio sprendimo 43 punkte, kad būtų užtikrintas pakartotinis aptariamų šlakų naudojimas ir veiksmingas jų pašalinimas. Vis dėlto, atsižvelgiant į šių kitų ekspertizių išvadas, buvo nuspręsta aptariamą sąvartyną sanuoti pagal Atliekų tvarkymo įstatymą.

46 Šiomis aplinkybėmis Kroatijos Respublika pažymi, kad buvo nustatytas išsamus veiksmų, kurie bus vykdomi laikotarpiu nuo 2023 m. rugpjūčio mėn. iki 2025 m. rugpjūčio mėn., įgyvendinimo tvarkaraštis, siekiant nagrinėjamas atliekas pašalinti Biljane Donje sąvartyne.

47 Trečia, dėl pagrindo, grindžiamo Direktyvos 2008/98 15 straipsnio 1 dalies pažeidimu, Kroatijos Respublika patikslina, kad oficialiame pranešime nustatyto termino pabaigos dieną ir šio ieškinio pareiškimo dieną jau įtraukė Biljane Donje sąvartyno sanavimo projektą į 2017–2022 m. atliekų tvarkymo planą, kuris buvo iš dalies pakeistas 2022 m. sausio mėn. Be to, ši valstybė narė kartu su nauju 2023–2028 m. atliekų tvarkymo planu parengė šio sąvartyno sanavimo projektą ir nustatė visus kitus veiksmus, kurie bus įgyvendinti laikotarpiu nuo 2023 m. rugpjūčio mėn. iki 2025 m. rugpjūčio mėn., kad būtų užbaigtas visiškas minėto sąvartyno sanavimas.

48 Be to, triplike Kroatijos Respublika, kiek tai susiję su minėtu pagrindu, pažymi, kad jos valdžios institucijų požiūris, pagal kurį tikrinama galimybė utilizuoti aptariamus šlakus pagal nacionalinės teisės aktus, susijusius su valstybės turto administravimu, pateisinamas atsižvelgiant į Direktyvoje 2008/98 nustatytą atliekų hierarchiją, pagal kurią paruošimas pakartotiniam naudojimui, perdirbimui ar bet kokiam kitokiam naudojimui yra viršesnis už atliekų pašalinimą.

Teisingumo Teismo vertinimas

49 SESV 260 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad jei Komisija mano, jog atitinkama valstybė narė nesiėmė priemonių Teisingumo Teismo sprendimui įvykdyti, ji, suteikusi tai valstybei narei galimybę pateikti pastabas, gali kreiptis į Teisingumo Teismą, nurodydama, jos nuomone, pagal aplinkybes tinkamą vienkartinės sumos arba periodinės baudos, kurią ta valstybė narė turi sumokėti, dydį.

50 Šiuo klausimu data, kuria reikia remtis vertinant įsipareigojimų neįvykdymą pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį, yra pagal šią nuostatą pateiktame oficialiame pranešime nustatyto termino pabaiga (2024 m. birželio 13 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimas II)*, C-123/22, EU:C:2024:493, 56 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

51 Nagrinėjamu atveju, kadangi Komisija išsiuntė oficialų pranešimą 2021 m. rugsėjo 23 d., data, kuria reikia remtis vertinant ankstesniame šio sprendimo punkte nurodyto įsipareigojimų neįvykdymo buvimą, yra tame rašte nustatyto termino pabaiga, t. y. 2021 m. lapkričio 23 d.

52 Taip pat reikia priminti, kad sprendimo dėl įsipareigojimų neįvykdymo rezoliucinė dalis, kurioje apibūdinamas Teisingumo Teismo konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas, yra labai svarbi nustatant priemones, kurias ši valstybė narė turi priimti, kad visiškai įvykdytų šį sprendimą. Minėto sprendimo rezoliucinę dalį reikia aiškinti atsižvelgiant į jo motyvus (2024 m. birželio 13 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimas II)*, C-123/22, EU:C:2024:493, 58 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

– *Dėl pagrindo, grindžiamo Direktyvos 2008/98 5 straipsnio 1 dalies pažeidimu*

53 Pagal Direktyvos 2008/98 5 straipsnio 1 dalį medžiaga ar objektas, gaunamas gamybos procese, kurio pirminis tikslas nėra šios medžiagos ar šio objekto gamyba, gali būti laikomas ne „atliekomis“, kaip nurodyta šios direktyvos 3 straipsnio 1 punkte, o „šalutiniu produktu“, tik jeigu įvykdomos šio 5 straipsnio 1 dalies a–d punktuose nustatytos kumuliacinės sąlygos. Viena iš šių sąlygų yra minėtame a punkte nurodyta sąlyga, pagal kurią „tolesnis medžiagos ar objekto naudojimas yra aiškus“.

54 Sprendimo *Komisija / Kroatija* rezoliucinės dalies 1 punkto pirmoje pastraipoje Teisingumo Teismas nusprendė, kad Kroatijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 2008/98 5 straipsnio 1 dalį, nes tiksliai nenurodė, kad akmens užpildas, šalinamas Biljane Donje sąvartyne, yra atliekos, o ne šalutinis produktas, ir kad turi būti tvarkomas kaip atliekos.

55 Sprendimo *Komisija / Kroatija* rezoliucinės dalies 1 punkto pirma pastraipa buvo grindžiama to sprendimo 37, 38, 42 ir 43 punktuose padaryta išvada, kad aptariami šlakai negalėjo būti laikomi „šalutiniais produktais“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2008/98 5 straipsnio 1 dalį, o yra

„atliekos“, kaip jos suprantamos pagal šios direktyvos 3 straipsnio 1 punktą, nes jų tolesnis panaudojimas jų turėtojui yra neaiškus ir gali būti numatytas tik vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu.

56 Nagrinėjamu atveju tiek iš 2021 m. lapkričio 23 d. Kroatijos Respublikos atsakymo į oficialų pranešimą, t. y. datos, kuri sutampa su šiame rašte nustatyto termino pabaigos data, tiek iš jos atsiliepimo į ieškinį matyti, kad minėtame rašte nustatyto termino pabaigos dieną buvo atliekama analizė, kuria siekiama nustatyti, ar aptariami šlakai gali būti naudojami kaip statybinės medžiagos, ir kad eksperto, atsakingo už šios analizės atlikimą, išvadų buvo tikimasi ne vėliau kaip 2022 m. kovo 21 d. Šiame atsakyme minėta valstybė narė visų pirma patikslino, kad Sprendimo *Komisija / Kroatija* įvykdymas priklausys nuo ekspertizės išvadų dėl aptariamų šlakų savybių. Be to, ji nurodė įvairias galimybes, kurios jam būtų prieinamos tuo atveju, jei atlikus šią ekspertizę būtų padaryta išvada, kad šie šlakai gali būti naudojami kaip statybinės medžiagos, ir galiausiai tvirtino, kad tuo atveju, jei atlikus minėtą ekspertizę būtų konstatuota, jog toks pakartotinis naudojimas neįmanomas, minėtų šlakų tvarkymas būtų užtikrintas saugiai, kaip numatyta Atliekų tvarkymo įstatyme.

57 Darytina išvada, kad datą, į kurią reikia atsižvelgti vertinant įsipareigojimų neįvykdymo tęstinumą, t. y. 2021 m. lapkričio 23 d., Kroatijos Respublika vis dar nekonstatavo, kad aptariami šlakai yra „atliekos“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2008/98 3 straipsnio 1 dalį, ir kad jie turėjo būti laikomi atliekomis, bet vis dar matė galimybę šiuos šlakus toliau naudoti, nors ir negalėjo įrodyti, kad tolesnis jų naudojimas yra aiškus.

58 Šios išvados negali paneigti, pirma, šios valstybės narės argumentas, kad ji privalėjo laikytis šio sprendimo 41 punkte nurodyto Valstybės turto administravimo įstatymo, pagal kurį reikalaujama laikytis gero valstybės turto valdymo principo. Iš tiesų, remiantis suformuota jurisprudencija, valstybė narė negali remtis vidaus teisės nuostatomis, praktika ar padėtimi, kad pateisintų Sąjungos teisėje nustatytų pareigų neįvykdymą (2024 m. birželio 20 d. Sprendimo *Komisija / Bulgarija (Specialių saugomų teritorijų apsauga)*, C-85/22, EU:C:2024:535, 74 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

59 Antra, priemonės, kurių Kroatijos Respublika ėmėsi arba ketina imtis, kad įrodytų, jog įvykdė Sprendimą *Komisija / Kroatija*, kiek tai susiję su išvada, kad aptariami šlakai, kurie šalinami Biljane Donje sąvartyne, yra atliekos, o ne šalutiniai produktai, yra vėlesnės, nei baigėsi oficialiame pranešime nustatytas terminas, t. y. 2021 m. lapkričio 23 d., todėl neturi reikšmės vertinant nagrinėjamo įsipareigojimų neįvykdymo tęstinumą. Iš tiesų, be kita ko, Kroatijos vyriausybės sprendimas iš dalies pakeisti 2017–2022 m. atliekų tvarkymo planą, kuriuo Biljane Donje esantis sąvartynas buvo įtrauktas į sanavimo projektų sąrašą, Kroatijos vyriausybės nutarimas dėl šio sąvartyno sanavimo ir ekonomikos ir tvarios plėtros ministro sprendimas, kuriuo nurodoma sanuoti šį sąvartyną, buvo priimti atitinkamai 2021 m. gruodžio 30 d., 2023 m. rugpjūčio 24 d. ir 2023 m. rugpjūčio 30 d., taigi po datos, į kurią reikia atsižvelgti vertinant nagrinėjamo įsipareigojimų neįvykdymo tęstinumą.

60 Trečia, taip pat negalima pritarti Kroatijos Respublikos argumentui, kad jos požiūris, pagal kurį tikrinama galimybė aptariamus šlakus utilizuoti, buvo pateisinamas atsižvelgiant į Direktyvoje 2008/98 nustatytą atliekų hierarchiją. Iš tiesų toks argumentas reikštų, kad apeinama pagal SESV 260 straipsnio 1 dalį valstybėms narėms tenkanti pareiga imtis priemonių įvykdyti Teisingumo Teismo sprendimą, kuriuo konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas.

61 Šiomis aplinkybėmis reikia pritarti Komisijos pagrindui, grindžiamam Direktyvos 2008/98 5 straipsnio 1 dalies pažeidimu.

– *Dėl pagrindo, grindžiamo Direktyvos 2008/98 13 straipsnio pažeidimu*

62 Pagal Direktyvos 2008/98 13 straipsnį „[v]alstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad atliekų tvarkymas būtų atliekamas nesukeliant pavojaus žmonių sveikatai ir nepakenkiant aplinkai“.

63 Sprendimo *Komisija / Kroatija* rezoliucinės dalies 1 punkto antroje pastraipoje Teisingumo Teismas nusprendė, kad Kroatijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 2008/98 13 straipsnį, nes nesiėmė visų būtinų priemonių užtikrinti, kad Biljane Donje sąvartyne šalinamos atliekos būtų tvarkomos nesukeliant pavojaus žmonių sveikatai ir nepakenkiant aplinkai.

64 Šiuo klausimu iš Sprendimo *Komisija / Kroatija* 59 ir 60 punktų matyti, kad kompetentingos Kroatijos valdžios institucijos nesiėmė būtinų priemonių užtikrinti, kad šios atliekos būtų pašalintos nesukeliant pavojaus žmonių sveikatai ir nepakenkiant aplinkai beveik septynerius metus, o tai yra „ilgas laiko tarpas“.

65 Kad padarytų šią išvadą, Sprendimo *Komisija / Kroatija* 55 ir 56 punktuose Teisingumo Teismas priminė savo jurisprudenciją, iš kurios matyti, kad reikšmingas aplinkos būklės pablogėjimas, kuris tęsėsi ilgą laiką ir be kompetentingų institucijų įsikišimo, neatsiejamas nuo atliekų, nesvarbu, koks jų pobūdis, buvimo sąvartyne. Jeigu toks reikšmingas aplinkos būklės pablogėjimas tęsiasi ilgą laikotarpį ir kompetentingos institucijos neįsikiša, tai gali reikšti, kad atitinkama valstybė narė viršijo pagal Direktyvos 2008/98 13 straipsnį jai suteiktą diskreciją.

66 2021 m. lapkričio 23 d. Kroatijos Respublikos atsakyme į oficialų pranešimą ir jos atsiliepime į ieškinį ši valstybė narė neginčija, kad, pasibaigus oficialiame pranešime nustatytam terminui, t. y. 2021 m. lapkričio 23 d., aptariami šlakai vis dar buvo šalinami Biljane Donje sąvartyne, ir kad šio sąvartyno sanavimas dar nebuvo pradėtas.

67 Šios išvados nepaneigia Kroatijos Respublikos argumentai.

68 Pirma, negalima pritarti šios valstybės narės argumentui, kad būtent siekdamos apsaugoti žmonių sveikatą ir aplinką, atsižvelgiant į bylai reikšmingų Direktyvos 2008/98 nuostatų tikslą, Kroatijos valdžios institucijos ėmėsi veiksmų, kad būtų užtikrintos išankstinės sąlygos veiksmingiau sanuoti Biljane Donje esantį sąvartyną, kad būtų užtikrintas pakartotinis aptariamų šlakų naudojimas statybose. Iš tiesų, atsižvelgiant į šio sprendimo 65 punkte nurodytą jurisprudenciją, šis argumentas veikiau patvirtina Komisijos pagrindą, grindžiamą šios direktyvos 13 straipsnio pažeidimu, o ne jį paneigia.

69 Antra, remiantis Kroatijos Respublikos atsiliepime į ieškinį pateiktais paaiškinimais, 2022 m. liepos 5 d. buvo pateiktos ekspertizės išvados, iš kurių matyti, kad aptariami šlakai Biljane Donje sąvartyne negalėjo būti naudojami kaip statybinės medžiagos. Iš šios valstybės narės rašytinių dokumentų taip pat matyti, kad tik po to, kai buvo pateiktos šios ekspertizės išvados, ji padarė išvadą, jog aptariamas sąvartynas bus sanuotas tada, kai bus išnagrinėtos visos aptariamų šlakų pakartotinio naudojimo galimybės. Taigi tiek minėtos ekspertizės išvados, tiek *a fortiori* priemonės, kurių buvo imtasi ar numatoma imtis išnagrinėjus visas šias aptariamų šlakų

pakartotinio naudojimo galimybes, yra vėlesnės, nei oficialiame pranešime nustatytas terminas, t. y. 2021 m. lapkričio 23 d. Taigi jos neturi reikšmės vertinant nagrinėjamo įsipareigojimų neįvykdymo tęstinumą.

70 Be to, dėl 2018 m. birželio mėn. Kroatijos geologijos instituto ataskaitos, nurodytos šio sprendimo 45 punkte, kurioje buvo nustatyta, kad nagrinėjama situacija yra priimtina, atsižvelgiant į išanalizuotus galimai toksiškus organinius ir neorganinius parametrus, pakanka konstatuoti, kad ji yra nebent parengiamoji priemonė siekiant patikrinti, ar aptariami šlakai gali būti naudojami kaip šalutiniai produktai statybose. Todėl vien jos nepakanka, kad būtų užtikrintas Direktyvos 2008/98 13 straipsnio laikymasis.

71 Šiomis aplinkybėmis reikia pritarti Komisijos pagrindui, grindžiamam Direktyvos 2008/98 13 straipsnio pažeidimu.

– *Dėl pagrindo, grindžiamo Direktyvos 2008/98 15 straipsnio 1 dalies pažeidimu*

72 Direktyvos 2008/98 15 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „[v]alstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad pirminis atliekų gamintojas ar kitas turėtojas pats atliktų atliekų apdorojimą arba patikėtų apdorojimo atlikimą prekiautojui, įstaigai ar įmonei, kuri atlieka atliekų apdorojimo operacijas, arba organizavimą privačiam arba valstybiniam atliekų surinkėjui“.

73 Sprendimo *Komisija / Kroatija* rezoliucinės dalies 1 punkto trečioje pastraipoje Teisingumo Teismas nusprendė, kad Kroatijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 2008/98 15 straipsnio 1 dalį, nes nesiėmė būtinų priemonių užtikrinti, kad Biljane Donje sąvartyne šalinamų atliekų turėtojas pats atliktų atliekų apdorojimą arba patikėtų apdorojimo atlikimą prekiautojui, įstaigai ar įmonei, kuri atlieka atliekų apdorojimo operacijas, arba organizavimą privačiam arba valstybiniam atliekų surinkėjui.

74 Šiuo klausimu iš Sprendimo *Komisija / Kroatija* 68 ir 69 punktų matyti, kad situacija, kai aptariami šlakai, kurie yra „atliekos“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2008/98 3 straipsnio 1 punktą, nuo jų atvežimo į Biljane Donje sąvartyną 2010 m. gegužės mėn. ir iki 2016 m. lapkričio 18 d. Komisijos pagrįstoje nuomonėje nustatyto termino pabaigos, nebuvo apdorotos taip, kad būtų sumažintas jų neigiamas poveikis aplinkai, galėjo susiklostyti tik dėl to, kad Kroatijos Respublika nepriėmė ir neįgyvendino privalomų priemonių, skirtų priversti pirminį šių atliekų gamintoją ar turėtoją pačiam atlikti jų apdorojimą arba kreiptis į vieną iš kitų Direktyvos 2008/98 15 straipsnio 1 dalyje nurodytų asmenų.

75 Be to, Sprendimo *Komisija / Kroatija* 70 punkte Teisingumo Teismas priminė jurisprudenciją, pagal kurią, pirma, savivaldybės privalo laikytis Direktyvos 2008/98 15 straipsnio 1 dalyje numatytų taisyklių ir gali būti reikalaujama, kad jos pačios apdorotų jų teritorijoje esančių sąvartynų atliekas arba tai padarytų prekybininkas, įstaiga ar įmonė, atliekanti atliekų apdorojimo operacijas, arba privatus ar valstybinis atliekų surinkėjas, ir, antra, atitinkama valstybė narė privalo imtis būtinų priemonių užtikrinti, kad savivaldybės vykdytų savo įsipareigojimus.

76 Nagrinėjamu atveju, kaip matyti iš šio sprendimo 66 punkto, neginčijama, kad dieną, į kurią reikia atsižvelgti vertinant nagrinėjamo įsipareigojimų neįvykdymo tęstinumą, t. y. 2021 m. lapkričio 23 d., aptariami šlakai vis dar buvo šalinami Biljane Donje sąvartyne, ir kad tą dieną, kai baigėsi rašytinė proceso Teisingumo Teisme dalis, šio sąvartyno sanavimo darbai buvo tik parengiamojoje stadijoje. Tuo remiantis darytina išvada, kad faktinės aplinkybės, dėl kurių Teisingumo Teismas konstatavo Direktyvos 2008/98 15 straipsnio 1 dalies pažeidimą, tęsėsi iki 2021 m. lapkričio 23 d.

77 Kadangi Kroatijos Respublikos argumentai, pateikti siekiant paneigti Komisijos pagrindą, grindžiamą Direktyvos 2008/98 15 straipsnio 1 dalies pažeidimu, sutampa su argumentais, pateiktais grindžiant pagrindą, susijusį su šios direktyvos 13 straipsnio pažeidimu, juos reikia atmesti dėl tų pačių motyvų, kokie išdėstyti šio sprendimo 69 ir 70 punktuose.

78 Šiomis aplinkybėmis reikia pritarti Komisijos pagrindui, grindžiamam Direktyvos 2008/98 15 straipsnio 1 dalies pažeidimu.

79 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, reikia konstatuoti, kad nesiėmusi visų priemonių Sprendimui *Komisija / Kroatija* įvykdyti, Kroatijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal SESV 260 straipsnio 1 dalį.

Dėl finansinių baudų

Šalių argumentai

80 Manydama, kad Kroatijos Respublika nesiėmė būtinų priemonių Sprendimui *Komisija / Kroatija* įvykdyti, Komisija, remdamasi SESV 260 straipsnio 2 dalimi, siūlo skirti šiai valstybei narei kartu vienkartinę sumą ir periodinę baudą už kiekvieną dieną.

81 Nustatydama šių finansinių baudų dydžius Komisija remiasi 2023 m. komunikatu. Konkrečiai kalbant, ši institucija nurodė, kad minėtos baudos turi būti nustatomos remiantis pagrindiniais kriterijais, t. y. pažeidimo sunkumu, jo trukme ir būtinybe užtikrinti atgrasomąjį baudos poveikį, kad būtų užkirstas kelias pakartotiniams pažeidimams.

82 Kiek tai susiję, pirma, su pažeidimo sunkumu, Komisija siūlo nustatyti sunkumo koeficientą 6 pagal skalę nuo 1 iki 20, atsižvelgiant, pirma, į Sąjungos teisės normų, kurios buvo pažeidimo dalykas, svarbą ir, antra, į pažeidimo pasekmes bendriesiems ar konkretiems interesams.

83 Pirma, dėl Sąjungos teisės normų, dėl kurių padarytas nagrinėjamas pažeidimas, svarbos Komisija primena, kad Direktyva 2008/98 siekiama apsaugoti aplinką ir žmonių sveikatą taikant tinkamus atliekų tvarkymo, naudojimo ir perdirbimo metodus, kad būtų sumažintas išteklių poreikis ir pagerintas jų naudojimas. Šiuo klausimu, pirma, šios direktyvos 5 straipsnio 1 dalyje nustatytos sąlygos, kurios turi būti įvykdytos, kad medžiaga ar objektas, gaunamas gamybos procese, kurio pirminis tikslas nėra šios medžiagos ar šio objekto gamyba, būtų laikomas ne atlieka, o šalutiniu produktu. Antra, minėtos direktyvos 13 straipsniu valstybėms narėms nustatoma pozityvi pareiga imtis būtinų priemonių užtikrinti, kad atliekos būtų tvarkomos nesukeliant pavojaus žmonių sveikatai, nepakenkiant aplinkai, nesukeliant pavojaus vandeniui, orui, dirvožemiui, augalams ar gyvūnams ir nepakenkiant kraštovaizdžiui. Trečia, tos pačios direktyvos 15 straipsnio 1 dalimi valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad pirminis atliekų gamintojas ar kitas turėtojas pats atliktų atliekų apdorojimą arba patikėtų apdorojimo atlikimą prekiautojui, įstaigai ar įmonei, kuri atlieka atliekų apdorojimo operacijas, arba organizavimą privačiam arba valstybiniam atliekų surinkėjui.

84 Antra, dėl nagrinėjamo pažeidimo poveikio bendriesiems ar konkretiems interesams Komisija nurodo nagrinėjamo pažeidimo sunkumą, nes Kroatijos Respublika neįvykdė kelių pagrindinių įsipareigojimų pagal Direktyvą 2008/98, kurių laikymasis yra išankstinė sąlyga siekiant išvengti žalos aplinkai ir pavojaus žmonių sveikatai, taip pat pasiekti žiedinės ekonomikos politikos tikslus.

85 Komisijos teigimu, Sprendimas *Komisija / Kroatija* patenka į suformuotą jurisprudenciją, susijusią su Direktyvoje 2008/98 numatytomis pagrindinėmis pareigomis, o tai, vertinant pažeidimo sunkumą, turi būti laikoma sunkinančia aplinkybe.

86 Be to, Komisija patikslina, kad aptariamas sąvartynas yra Biljane Donje gyvenvietėje, kuri administraciniu požiūriu susieta su Benkovaco miestu, kuriame gyvena apie dešimt tūkstančių gyventojų, ir kurioje nuo 2010 m. maždaug 140 000 tonų feromangano ir silikomangano šlako perdirbimo atliekos buvo tiesiogiai šalinamos ant žemės, mažiau nei 50 metrų nuo gyvenamųjų būstų. Kadangi tame sprendime konstatuota, kad aptariamų atliekų šalinimas pažeidžia pareigą užtikrinti atliekų šalinimą nekeliant pavojaus žmonių sveikatai ir nepakenkiant aplinkai, šio sprendimo neįvykdymas gali padaryti didelę ir nepataisomą žalą žmonių sveikatai ir aplinkai. Komisija, remdamasi Teisingumo Teismo jurisprudencija, taip pat nurodo, kad atliekų kaupimasis dar prieš joms tampant pavojingoms sveikatai, atsižvelgiant, be kita ko, į ribotą regionų ar vietovių gebėjimą jas priimti, kelia pavojų aplinkai, todėl dėl minėto sprendimo neįvykdymo inkriminuojamas elgesys tampa dar pavojingesnis. Be to, nelegalaus sąvartyno buvimas taip pat gali padaryti ekonominės ir kitokios žalos privatiems asmenims ir ūkio subjektams.

87 Komisija mano, kad nors nagrinėjamu atveju kalbama apie konkretų netinkamo Direktyvos 2008/98 taikymo atvejį, reikia atsižvelgti į tai, kad šios direktyvos pažeidimai, taigi ir jų daromas neigiamas poveikis, tęsiasi ilgą laiką.

88 Be to, reikia atsižvelgti į pažeidimo pobūdį, konkrečiau kalbant, į tai, kad Kroatijos Respublika, užuot įvykdžiusi įsipareigojimus pagal Direktyvą 2008/98, kaip nustatyta Sprendime *Komisija / Kroatija*, ir toliau beveik ketverius metus nuo šio sprendimo paskelbimo ir daugiau kaip dešimt metų nuo aptariamų atliekų šalinimo į sąvartynus netinkamai taiko Sąjungos teisę.

89 Antra, dėl pažeidimo trukmės Komisija pažymi, kad pagal 2023 m. komunikato 3.3 punktą trukmės koeficientas išreiškiamas daugikliu skalėje nuo 1 iki 3 ir apskaičiuojamas taikant mėnesinį 0,10 dydį nuo pirmojo Teisingumo Teismo sprendimo, kuriuo konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas, priėmimo dienos. Nagrinėjamu atveju nuo 2019 m. gegužės 2 d., kai buvo paskelbtas Sprendimas *Komisija / Kroatija*, iki 2023 m. vasario 15 d., kai ji nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą, praėjo 45 mėnesiai. Komisija siūlo nustatyti nagrinėjamo pažeidimo trukmės koeficientą 3.

90 Trečia, dėl būtinybės užtikrinti atgrasomąjį baudos poveikį, atsižvelgiant į atitinkamos valstybės narės mokumą, Komisija pažymi, kad pagal 2023 m. komunikato 3.4 punktą šį atgrasomąjį poveikį atspindi kintamasis „n“, kuris Kroatijos Respublikai yra 0,14.

91 Taigi, pirma, Komisija siūlo, kad suma už dieną, kuria remiantis apskaičiuojama vienkartinė suma, būtų 840 EUR; ji apskaičiuojama vienkartinės sumos, lygios 1 000 EUR, nustatytos 2023 m. komunikato I priedo 2 punkte, fiksuoto dydžio sumą padauginus iš sunkumo koeficiento 6 ir kintamojo „n“ – 0,14. Pagal šio komunikato 4.2.1 punktą šią vienkartinę sumą už kiekvieną dieną reikia padauginti iš dienų, per kurias pažeidimas tęsėsi, skaičiaus. Komisija nurodo, kad taip apskaičiuotą vienkartinę sumą reikia įpareigoti sumokėti su sąlyga, kad ši suma viršija 392 000 EUR, kuri atitinka minimalios vienkartinės sumos, Kroatijos Respublikai nustatytos minėto I priedo 5 punkte, dydį.

92 Antra, Komisija siūlo nustatyti 7 560 EUR už dieną periodinės baudos dydį, kuris apskaičiuojamas 2023 m. komunikato I priedo 1 punkte nustatytą fiksuoto dydžio periodinę baudą, lygią 3 000 EUR už dieną, padauginus iš sunkumo koeficiento 6, iš trukmės koeficiento 3 ir kintamojo „n“ – 0,14.

93 Kroatijos Respublika ginčija Komisijos siūlomą vienkartinės sumos apskaičiavimo metodą ir, jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų skirti vieną vienkartinę sumą, prašo Teisingumo Teismo apskaičiuojant šią sumą atskaitos data remtis ne Sprendimo *Komisija / Kroatija* paskelbimo data, o vėlesne data, atsižvelgiant į protingą terminą šiam sprendimui įvykdyti. Bet kuriuo atveju vienkartinės sumos dydis turėtų būti gerokai mažesnis už siūlomą dydį.

94 Pirma, dėl nagrinėjamo pažeidimo sunkumo koeficiento Kroatijos Respublika mano, kad jis turi būti gerokai mažesnis už siūlomą sunkumo koeficientą, lygų 6.

95 Ši valstybė narė teigia, kad, atsižvelgdama į Europos Sąjungos aplinkos politikos tikslus, ji nuolat siūlo sprendimus, kurie bendro poveikio aplinkai požiūriu yra geriausi, atsižvelgiant į Direktyvos 2008/98 tikslus, ir į tai, kad ji visiškai perkėlė šią direktyvą į savo nacionalinės teisės aktus.

96 Konkrečiau kalbant apie Sprendimo *Komisija / Kroatija* neįvykdymo poveikį bendriems ar konkretiems interesams, Kroatijos Respublika teigia, kad Biljane Donje sąvartyne atlikti tyrimai neatskleidė tiesioginio pavojaus nei žmonių gyvybei ir sveikatai, nei aplinkai aptariamų šlakų šalinimo vietoje ir netoli jos, ir priduria, kad Komisijos teiginiai, susiję su ekonominės ir kitos žalos privatiems asmenims ir ūkio subjektams rizika, yra bendro pobūdžio ir nepagrįsti įrodymais.

97 Be to, Kroatijos Respublika prašo Teisingumo Teismo atsižvelgti į tai, kad nagrinėjamas pažeidimas susijęs tik su Biljane Donje sąvartynu, kad Sprendimas *Komisija / Kroatija* yra pirmasis ir vienintelis Teisingumo Teismo sprendimas prieš Kroatijos Respubliką dėl įsipareigojimų pagal Sąjungos teisę neįvykdymo ir kad tai yra pirmoji byla prieš šią valstybę narę pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį.

98 Antra, dėl nagrinėjamo pažeidimo trukmės koeficiento Kroatijos Respublika mano, kad reikia nustatyti mažiausią jo dydį.

99 Ši valstybė narė nurodo nenumatytas aplinkybes, susiklosčiusias nustatant būtinas atliekų šalinimo Biljane Donje sąvartyne sąlygas ir vykdant Sprendimą *Komisija / Kroatija*. Viena vertus, dėl 2020–2022 m. laikotarpiu priimtų ribojamųjų priemonių, susijusių su COVID-19 pandemija, suplanuotų veiklų nebuvo įmanoma įvykdyti per numatytus terminus. Kita vertus, minėta valstybė narė pažymi, kad jos teritorijoje 2020 m. kovo ir gruodžio mėn. įvyko keli pražūtingi žemės drebėjimai ir kad Teritorijų planavimo, statybos ir valstybės turto valdymo ministerija (Kroatija), kuri buvo atsakinga už tyrimų, susijusių su galimu pakartotiniu aptariamų šlakų naudojimu, vykdymą, turėjo greitai perkelti didžiąją dalį savo pajėgumų į prioritetines rekonstrukcijos ir gyvenamojo būsto programas, o tai apsunkino Sprendimo *Komisija / Kroatija* vykdymą.

100 Be to, Kroatijos Respublika mano, kad reikia atsižvelgti į tai, jog per visą pažeidimo laikotarpį jos valdžios institucijos privalėjo Komisijos tarnyboms pateikti visą informaciją, susijusią su Sprendimo *Komisija / Kroatija* įvykdymu, todėl veikė sąžiningai ir visiškai laikydamosi lojalaus bendradarbiavimo principo.

101 Trečia, kiek tai susiję su jos mokumu, Kroatijos Respublika teigia, kad šio sprendimo 99 punkte nurodytos išimtinės aplinkybės turėjo neigiamų pasekmių su ja susijusiems ekonominiams rodikliams, konkrečiai kalbant, jos BVP augimui. Be to, nuo 2021 m. pabaigos minėtoje valstybėje narėje infliacijos lygis gerokai padidėjo.

102 Dėl prašymo skirti periodinę baudą pažymėtina, kad Kroatijos Respublika teigia ėmusis priemonių Sprendimui *Komisija / Kroatija* įvykdyti. Iš tiesų ji aiškiai patvirtino savo ketinimą sanuoti Biljane Donje sąvartyną ne vėliau kaip priimant 2023–2028 m. laikotarpio atliekų tvarkymo planą ir 2023 m. rugpjūčio 24 d. Kroatijos vyriausybės rezoliuciją dėl Biljane Donje sąvartyno sanavimo. Ši valstybė narė priduria, kad prie atsiliepimo į ieškinį pridėjo priemones, kurias toliau įgyvendins iki galutinio nagrinėjamų atliekų pašalinimo.

103 Taigi Kroatijos Respublika mano, kad nagrinėjamu atveju nebūtina nustatyti periodinės baudos. Subsidiariai, jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų skirti periodinę baudą, ši valstybė narė prašo Teisingumo Teismo nustatyti gerokai mažesnę sumą, nei siūlo Komisija.

104 Konkrečiau kalbant apie periodinės baudos periodiškumą, Kroatijos Respublika prašo Teisingumo Teismo nustatyti periodinę baudą, apskaičiuojamą už šešių mėnesių laikotarpius, sumažinant bendrą sumą, susijusią su kiekvienu iš šių laikotarpių, atsižvelgiant į pažangą, padarytą įgyvendinant sąvartyno sanavimą.

Teisingumo Teismo vertinimas

105 Pirmiausia reikia priminti, kad SESV 260 straipsnio 2 dalyje numatytos procedūros tikslas yra paskatinti įsipareigojimų nevykdančią valstybę narę įvykdyti sprendimą dėl įsipareigojimų neįvykdymo, taigi užtikrinti veiksmingą Sąjungos teisės taikymą, ir kad šioje nuostatoje nurodytomis priemonėmis, t. y. periodine bauda ir vienkartine suma, siekiama to paties tikslo (2024 m. birželio 13 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimas II)*, C-123/22, EU:C:2024:493, 96 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

106 Pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją baudos ir vienkartinės sumos taikymas priklauso nuo kiekvienos šalies gebėjimo pasiekti siekiamą tikslą, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, ir šiomis sąlygomis neatmetama galimybė taikyti dviejų rūšių sankcijas (2015 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Komisija / Italija*, C-367/14, EU:C:2015:611, 114 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

107 Jei periodinės baudos skyrimas atrodo ypač tinkamas paskatinti valstybę narę kuo greičiau nutraukti įsipareigojimų nevykdymą, kuris, nesant tokios priemonės, būtų tęsiamas, įpareigojimas sumokėti vienkartinę sumą labiau grindžiamas atitinkamos valstybės narės pareigų nevykdymo pasekmėmis privatiems ir viešiesiems interesams, pavyzdžiui, kai įsipareigojimai buvo nevykdomi ilgą laiką nuo pirmojo šį įsipareigojimų neįvykdymą pripažinusio sprendimo (2015 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Komisija / Italija*, C-367/14, EU:C:2015:611, 115 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

108 Taigi Teisingumo Teismas, naudodamasis savo diskrecija, kuri jam suteikta šioje srityje, turi teisę nustatyti kartu ir periodinę baudą, ir vienkartinę sumą (2015 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Komisija / Italija*, C-367/14, EU:C:2015:611, 116 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

109 Teisingumo Teismas, kiekvienoje byloje remdamasis nagrinėjamos bylos aplinkybėmis ir atsižvelgdamas į pakankamą, jo nuomone, įtikinamumo ir atgrasymo laipsnį, turi nustatyti tinkamas finansines baudas, kad, be kita ko, būtų užkirstas kelias pakartoti analogiškus Sąjungos teisės pažeidimus (2024 m. birželio 13 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimas II)*, C-123/22, EU:C:2024:493, 97 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

110 Taigi Komisijos pasiūlymai negali įpareigoti Teisingumo Teismo ir tėra naudinga gairė. Be to, gairės, kaip antai nustatytos Komisijos komunikatuose, nėra privalomos Teisingumo Teismui, tačiau padeda užtikrinti pačios Komisijos veiksmų skaidrumą, nuspėjamumą ir teisinį saugumą (2020 m. kovo 12 d. Sprendimo *Komisija / Italija (Neteisėta pagalba viešbučių sektoriui Sardinijoje)*, C-576/18, EU:C:2020:202, 136 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

– *Dėl vienkartinės sumos*

111 Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją įpareigojimas sumokėti vienkartinę sumą ir šios sumos galimo dydžio nustatymas kiekvienu atskiru atveju turi priklausyti nuo visų svarbių veiksnių, susijusių ir su konstatuoto pažeidimo ypatybėmis, ir su suinteresuotosios valstybės narės, prieš kurią pradėta procedūra pagal SESV 260 straipsnį, elgesiu. Šiuo klausimu Teisingumo Teismui suteikta didelė diskrecija nuspręsti, ar reikia skirti tokią sankciją, ir prireikus nustatyti jos dydį (2024 m. birželio 13 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimas II)*, C-123/22, EU:C:2024:493, 98 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

112 Šiuo atveju teisinių ir faktinių aplinkybių visuma, kuria remiantis konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas, yra požymis, jog norint užtikrinti veiksmingą analogiškų Sąjungos teisės pažeidimų pasikartojimo prevenciją ateityje gali prireikti imtis atgrasomosios priemonės, kaip antai įpareigojimo sumokėti vienkartinę sumą.

113 Šiuo klausimu konkrečiai reikia atsižvelgti į tai, kad Kroatijos Respublika nepadarė reikšmingos pažangos nei per ikiteisminę procedūrą, nei per procesą Teisingumo Teisme, kad užtikrintų visišką Sprendimo *Komisija / Kroatija* įvykdymą ir kad, kaip matyti iš šio sprendimo 59 punkto, sprendimą sanuoti Biljane Donje sąvartyną Kroatijos vyriausybė priėmė tik po to, kai buvo pareikštas šis ieškinys. Be to, ši valstybė narė neginčijo, kad rašytinės proceso Teisingumo Teisme dalies pabaigos dieną aptariamos atliekos vis dar buvo šalinamos tokiu pačiu būdu ir į tą patį sąvartyną ir kad tą dieną sanavimo darbai buvo tik parengiamojoje stadijoje.

114 Tokiomis aplinkybėmis vykdydamas savo diskreciją Teisingumo Teismas turi nustatyti vienkartinę sumą taip, kad, pirma, ji atitiktų aplinkybes ir, antra, būtų proporcinga konstatuotam įsipareigojimų neįvykdymui ir atitinkamos valstybės narės mokumui. Tarp šiuo klausimu svarbių veiksnių yra konstatuoto pažeidimo sunkumas, jo trukmė po to, kai paskelbtas sprendimas, kuriuo šis pažeidimas konstatuotas, ir atitinkamos valstybės narės mokumas (2023 m. rugsėjo 28 d. Sprendimo *Komisija / Jungtinė Karalystė (Gazolių žymėjimas mokesčių tikslams)*, C-692/20, EU:C:2023:707, 96 punktas).

115 Pirma, dėl įsipareigojimų neįvykdymo trukmės, kuri yra šio ieškinio dalykas, reikia priminti, kad ji turi būti vertinama atsižvelgiant į momentą, kai Teisingumo Teismas vertina faktines aplinkybes, o ne į momentą, kai Komisija į jį kreipiasi (šiuo klausimu žr. 2019 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *Komisija / Airija (Derrybrien vėjo jėgainės)*, C-261/18, EU:C:2019:955, 122 punktą).

116 Nagrinėjamu atveju, kaip matyti iš šio sprendimo 113 punkto, tą dieną, kai Teisingumo Teismas pradėjo nagrinėti faktines aplinkybes, įsipareigojimų nevykdymas dar nebuvo pasibaigęs. Taigi reikia konstatuoti, kad šis įsipareigojimų neįvykdymas tęsiasi nuo 2019 m. gegužės 2 d., kai buvo paskelbtas Sprendimas *Komisija / Kroatija*, t. y. jau beveik šešerius metus, o tai yra ilga trukmė (pagal analogiją žr. 2022 m. sausio 20 d. Sprendimo *Komisija / Graikija (Valstybės pagalbos susigrąžinimas – Feronikelis)*, C-51/20, EU:C:2022:36, 106 punktą).

117 Antra, dėl pažeidimo sunkumo reikia pažymėti, kad pareiga pašalinti atliekas nekeliant pavojaus žmonių sveikatai ir aplinkai yra vienas iš Sąjungos politikos aplinkos srityje tikslų, kaip matyti iš SESV 191 straipsnio (2015 m. liepos 16 d. Sprendimo *Komisija / Italija*, C-653/13, EU:C:2015:478, 36 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Konkrečiau kalbant apie Direktyvos 2008/98 5, 13 ir 15 straipsnius, pažymėtina, kad, kaip savo rašytinėse pastabose pažymėjo Komisija, juose numatytos pagrindinės pareigos, kad būtų pasiektas šios direktyvos tikslas – užtikrinti aplinkos ir žmonių sveikatos apsaugą, be kita ko, užkertant kelią atliekų susidarymo ir tvarkymo žalingam poveikiui arba jį sumažinant.

118 Be to, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad aplinkos būklės blogėjimas yra neatsiejamas nuo atliekų buvimo sąvartyne, neatsižvelgiant į jų pobūdį, nesvarbu, ar šios atliekos nėra nei pavojingos, nei toksiškos, ir kad atliekų kaupimasis dar prieš joms tampant pavojingomis sveikatai kelia pavojų aplinkai (Sprendimo *Komisija / Kroatija* 62 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad kai pažeidimas, visų pirma Teisingumo Teismo sprendimo nevykdymas, gali padaryti žalos aplinkai ir kelti pavojų žmonių sveikatai, toks pažeidimas turi būti laikomas labai sunkiu (2023 m. gruodžio 14 d. Sprendimo *Komisija / Rumunija (Sąvartynų uždarymas)*, C-109/22, EU:C:2023:991, 61 punktas).

119 Taigi šioje byloje konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas turi būti laikomas ypač sunkiu.

120 Šio įsipareigojimų neįvykdymo sunkumą padidina tai, kad Sprendimas *Komisija / Kroatija* susijęs su Direktyvoje 2008/98 numatytais pagrindiniais įsipareigojimais ir kad, pažeisdama valstybių narių įsipareigojimus pagal SESV 260 straipsnio 1 dalį imtis priemonių atitinkamam Teisingumo Teismo sprendimui įvykdyti, Kroatijos Respublika Sprendimo *Komisija / Kroatija* vykdymą susiejo su ekspertizės išvadomis dėl aptariamų šlakų savybių, pažeisdama tame sprendime padarytas išvadas. Be to, kaip į sunkinančią aplinkybę reikia atsižvelgti į tai, kad šie šlakai, sveriantys apie 140 000 tonų ir kurių bendras kiekis viršija 76 000 m^3, ilgą laiką buvo nepagrįstai šalinami į Biljane Donje gyvenvietėje esantį sąvartyną, netoli gyvenamųjų namų, be didelio kompetentingų nacionalinių institucijų įsikišimo, taip pat tai, kad iš šios valstybės narės minėtų ekspertizių matyti, jog aptariami šlakai kelia kenksmingų medžiagų išleidimo riziką, o juose esantis pavojingų medžiagų kiekis ir jų radioaktyvumas viršija leidžiamus lygius. Kiek tai susiję su nagrinėjamo įsipareigojimų neįvykdymo sunkumu, taip pat reikia atsižvelgti į tai, kad minėta valstybė narė iki 2025 m. rugpjūčio mėn., t. y. praėjus maždaug dvylikai metų nuo tos dienos, kai jai tapo taikytini iš šios direktyvos kylantys įsipareigojimai po šios valstybės narės įstojimo į Sąjungą, nenumatė visiškai įvykdyti Direktyvos 2008/98 reikalavimų, o tai yra ypač ilgas laikotarpis (pagal analogiją žr. 2023 m. gruodžio 14 d. Sprendimo *Komisija / Rumunija (Sąvartynų uždarymas)*, C-109/22, EU:C:2023:991, 64 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

121 Kiek tai susiję su Kroatijos Respublikos argumentais, kuriais grindžiamas jos prašymas sumažinti nagrinėjamo pažeidimo sunkumo koeficientą, pirma, į tai, kad ši valstybė narė visiškai perkėlė Direktyvą 2008/98 į savo teisės sistemą, negalima atsižvelgti kaip į lengvinančią aplinkybę, nes šios bylos dalykas yra ne šios direktyvos neperkėlimas, o Teisingumo Teismo sprendimo, kuriuo konstatuojamas įsipareigojimų pagal šią direktyvą neįvykdymas, neįvykdymas.

122 Antra, atsižvelgiant į riziką, kurią, atsižvelgiant į šio sprendimo 117 ir 118 punktuose nurodytą jurisprudenciją, nagrinėjamas pažeidimas kelia nagrinėjamam svarbiam viešajam interesui, susijusiam su aplinkos ir žmonių sveikatos apsauga, nei tai, kad Kroatijos valdžios institucijų atliktos analizės neatskleidė jokio tiesioginio pavojaus žmonių gyvybei ir sveikatai ar aplinkai

Biljane Donje esančiame sąvartyne ir netoli jo, nei tai, kad privatiems asmenims ir ūkio subjektams nebuvo padaryta jokios ekonominės ar kitokios žalos, negali lemti mažiau griežto nagrinėjamo pažeidimo sunkumo vertinimo.

123 Trečia, tiesa, kad nagrinėjamas pažeidimas, susijęs su Sprendimo *Komisija / Kroatija* neįvykdymu, susijęs tik su Biljane Donje sąvartynu. Vis dėlto ši aplinkybė turi būti vertinama atsižvelgiant į tai, kad nuo pirmosios pažeidimo bylos Teisingumo Teisme iškėlimo iki Teisingumo Teisme atlikto faktinių aplinkybių tyrimo dienos ši valstybė narė nepadarė jokios reikšmingos pažangos vykdydama minėtą sprendimą dėl šio sąvartyno. Taigi dėl tariamo pažeidimo tebesitęsianti žala žmonių sveikatai ir aplinkai yra lygiavertė Sprendime *Komisija / Kroatiją* konstatuotai žalai, atsiradusiai dėl pirmojo pažeidimo (pagal analogiją žr. 2014 m. gruodžio 2 d. Sprendimo *Komisija / Graikija*, C-378/13, EU:C:2014:2405, 56 punktą). Kita vertus, iš Kroatijos Respublikos rašytinių dokumentų matyti, kad, nepaisant to, jog buvo paskelbtas Sprendimas *Komisija / Kroatija*, ši valstybė narė ir toliau ignoravo tai, kad aptariami šlakai yra atliekos, o ne šalutiniai produktai, ir nepaisė minėtame sprendime Teisingumo Teismo pateikto kvalifikavimo.

124 Ketvirta, nors negalima atmesti galimybės, kad dėl Kroatijos Respublikos nurodytų aplinkybių, susijusių su COVID-19 pandemija ir 2020 m. kovo ir gruodžio mėn. žemės drebėjimais, minėtų šio sprendimo 99 punkte, galėjo kilti tam tikrų vėlavimų įvykdyti Sprendimą *Komisija / Kroatija*, vis dėlto priemonės, kurių buvo imtasi arba kurios buvo numatytos šių įvykių metu ir net vėliau, t. y. iki 2023 m. rugpjūčio mėn., buvo priimtos siekiant išnagrinėti galimybę utilizuoti aptariamus šlakus ir dėl to išlieka tame sprendime konstatuoti pažeidimai. Taigi šios ypatingos aplinkybės negali turėti įtakos nagrinėjamo pažeidimo sunkumo vertinimui.

125 Penkta, reikia pažymėti, kad, atsižvelgiant į įvairias priemones, kurių imtasi po to, kai buvo paskelbtas Sprendimas *Komisija / Kroatija*, Kroatijos Respublika ir toliau laikėsi tokio paties elgesio, dėl kurio buvo priimtas tas sprendimas, ir ilgą laiką toleravo labai didelio kiekio aptariamų šlakų šalinimą Biljane Donje sąvartyne, nes tikėjosi, kad šiuos šlakus galės naudoti kaip statybines medžiagas, nors pats toks naudojimas nebuvo aiškus. Tokiomis aplinkybėmis tai, kad ši valstybė narė bendradarbiavo su Komisijos tarnybomis šiame procese, negali būti laikoma lengvinančia aplinkybe.

126 Šiomis aplinkybėmis kaip į lengvinančią aplinkybę reikia atsižvelgti į tai, kad Sprendimas *Komisija / Kroatija* yra pirmasis Teisingumo Teismo sprendimas prieš Kroatijos Respubliką pagal SESV 258 straipsnį ir kad ši byla taip pat yra pirmoji prieš šią valstybę narę pradėta procedūra pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį, nors ši valstybė narė įstojo į Sąjungą gana neseniai (šiuo klausimu žr. 2013 m. gegužės 30 d. Sprendimo *Komisija / Švedija*, C-270/11, EU:C:2013:339, 55 punktą ir 2023 m. gruodžio 14 d. Sprendimo *Komisija / Rumunija (Sąvartynų uždarymas)*, C-109/22, EU:C:2023:991, 63 punktą).

127 Trečia, kiek tai susiję su Kroatijos Respublikos mokumu, Komisija pasiūlė atsižvelgti į šios valstybės narės BVP vidurkį ir valstybių narių BVP vidurkio santykį, jam suteikiant dviejų trečiųjų svorį, ir į jos gyventojų skaičiaus ir valstybių narių gyventojų skaičiaus vidurkio santykį, kaip į demografinį kriterijų, jam suteikiant vienos trečiosios svorį, laikantis 2023 m. komunikato 3.4 ir 4.2 punktų.

128 Šiuo klausimu iš naujausios Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad nustatant atitinkamos valstybės narės mokumą, koeficiento „n“ apskaičiavimo metodas negali apimti atsižvelgimo į demografinį kriterijų pagal 2023 m. komunikato 3.4 ir 4.2 punktuose numatytą tvarką (2024 m. balandžio 25 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija (Pranešėjų direktyva)*, C-147/23, EU:C:2024:346, 86 punktas).

129 Taigi, siekiant nustatyti Kroatijos Respublikos mokumą, reikia remtis jos BVP, kaip dominuojančiu veiksniu, neatsižvelgiant į šios valstybės narės gyventojų skaičių. Be to, reikia atsižvelgti į Kroatijos Respublikos argumentus, susijusius su nepalankiais reikšmingų ekonominių rodiklių pokyčiais, apie kuriuos minėta valstybė narė sužinojo nagrinėjamo pažeidimo laikotarpiu. Taigi taip pat reikia atsižvelgti į šios valstybės narės naujausius BVP pokyčius Teisingumo Teisme atliekamo faktinių aplinkybių nagrinėjimo dieną (2024 m. birželio 13 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimas II)*, C-123/22, EU:C:2024:493, 131 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

130 Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas mano, kad tinkama skirti 1 000 000 EUR vienkartinę sumą.

– *Dėl periodinės baudos*

131 Pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją periodinės baudos skyrimas pateisinamas tik tuomet, jei įsipareigojimų neįvykdymas tęsiasi iki tos dienos, kai Teisingumo Teismas pradeda nagrinėti faktines aplinkybes (2024 m. birželio 13 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimas II)*, C-123/22, EU:C:2024:493, 135 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

132 Nagrinėjamu atveju, kaip nustatyta šio sprendimo 116 punkte, konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas tęsėsi iki momento, kai Teisingumo Teismas nagrinėja faktines aplinkybes.

133 Tokiomis aplinkybėmis priteisti iš Kroatijos Respublikos periodinę baudą yra tinkama finansinė priemonė paskatinti ją imtis būtinų priemonių užbaigti konstatuotą įsipareigojimų neįvykdymą ir užtikrinti, kad bus visiškai įgyvendintas sprendimas, kuriuo konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas.

134 Šiuo klausimu iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad ši bauda turi būti nustatyta atsižvelgiant į įtikinimo laipsnį, būtiną tam, kad atitinkama valstybė narė pakeistų savo elgesį ir nutrauktų jai inkriminuojamą pažeidimą (2024 m. birželio 13 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimas II)*, C-123/22, EU:C:2024:493, 138 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

135 Naudodamasis savo diskrecija šioje srityje Teisingumo Teismas turi nustatyti periodinę baudą taip, kad ji, pirma, atitiktų aplinkybes ir, antra, būtų proporcinga nustatytam įsipareigojimų neįvykdymui ir atitinkamos valstybės narės mokumui (2024 m. birželio 13 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimas II)*, C-123/22, EU:C:2024:493, 139 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

136 Apskaičiuojant periodinės baudos dydį, pagrindiniai kriterijai, į kuriuos reikia atsižvelgti, siekiant užtikrinti šios baudos priverstinį pobūdį, kad Sąjungos teisė būtų taikoma vienodai ir veiksmingai, iš principo yra pažeidimo sunkumas, trukmė ir atitinkamos valstybės narės mokumas. Taikant šiuos kriterijus reikia ypač atsižvelgti į nevykdymo pasekmes privatiems bei viešiesiems

interesams ir į tai, kaip skubiai priversti atitinkamą valstybę narę vykdyti įsipareigojimus (2024 m. birželio 13 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimas II)*, C-123/22, EU:C:2024:493, 141 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

137 Nagrinėjamu atveju aplinkybės, į kurias reikia atsižvelgti, kyla, be kita ko, iš šio sprendimo 116–122 ir 124–129 punktuose pateiktų argumentų, susijusių su pažeidimo sunkumu, trukme ir aptariamos valstybės narės mokumu. Be to, reikia atsižvelgti į aplinkybę, kad, remiantis šios valstybės narės prognozėmis, visiškas aptariamų atliekų pašalinimas neturėtų būti baigtas iki 2025 m. rugpjūčio mėn., t. y. praėjus maždaug penkiolikai metų nuo jų atvežimo į Biljane Donje sąvartyną.

138 Galiausiai Kroatijos Respublikos prašymas skirti mažėjančią periodinę baudą, apskaičiuojamą kas šešis mėnesius, negali būti patenkintas. Iš tiesų, kadangi konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas susijęs su vienu sąvartynu, mažesnis neigiamas poveikis aplinkai ir žmonių sveikatai gali būti konstatuotas tik šiai valstybei narei visiškai įvykdžius Sprendimą *Komisija / Kroatija*.

139 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia įpareigoti Kroatijos Respubliką sumokėti Komisijai 6 500 EUR periodinę baudą už kiekvieną dieną, kurią vėluojama imtis būtinų priemonių Sprendimui *Komisija / Kroatija* įvykdyti, skaičiuojant nuo šio sprendimo paskelbimo dienos iki visiško šio sprendimo įvykdymo.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

140 Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 138 straipsnio 1 dalį iš pralaimėjusios šalies priteisiamos bylinėjimosi išlaidos, jei laimėjusi šalis to reikalavo. Kadangi Komisija reikalavo priteisti bylinėjimosi išlaidas iš Kroatijos Respublikos ir pastaroji pralaimėjo bylą, iš jos priteisiamos bylinėjimosi išlaidos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (septintoji kolegija) nusprendžia:

1. **Nesiėmusi visų priemonių, būtinų 2019 m. gegužės 2 d. Sprendimui *Komisija / Kroatija (Biljane Donje sąvartynas)* (C-250/18, EU:C:2019:343) įvykdyti, Kroatijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal SESV 260 straipsnio 1 dalį.**

2. **Priteisti iš Kroatijos Respublikos sumokėti Europos Komisijai 1 000 000 EUR dydžio vienkartinę sumą.**

3. **Įpareigoti Kroatijos Respubliką sumokėti Europos Komisijai nuo šio sprendimo paskelbimo dienos iki 2019 m. gegužės 2 d. Sprendimo *Komisija / Kroatija (Biljane Donje sąvartynas)* (C-250/18, EU:C:2019:343) įvykdymo, jei šio sprendimo rezoliucinės dalies 1 punkte konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas tą dieną tebesitęs, 6 500 EUR periodinę baudą už kiekvieną dieną, kurią vėluojama imtis būtinų priemonių 2019 m. gegužės 2 d. Sprendimui *Komisija / Kroatija (Biljane Donje sąvartynas)* (C-250/18, EU:C:2019:343) įvykdyti.**

4. **Priteisti iš Kroatijos Respublikos bylinėjimosi išlaidas.**

Parašai.